

Kakšne so bile prve ure.

Mnogo delujejo ure na znanostni napredek in človeško življenje. Izumili so zdajne ure v srednjem veku in stoprav zadnji čas dobile so svojo čudovito natančnost.

S početka se je gledalo, kako visoko stoji solnce in opazovala se je senca, katero dela solnce na pozemskih stvareh. To so bile solnčne ure, od katerih pa ljudje niso imeli nobene koristi po noči in ob oblačnem dnevu. Bile so te ure pri Egipčanih zelo natančne in za zvezdoglede velikega pomena, zato so ravno Egipčani po pravici zasloveli daleč kot zvezdogledi.

Da bi mogli večje in manjše dele časa po svojej volji določiti, imeli so Kinezi vže zgodaj vodne ure. Vzeli so okroglo posodo, ki je imela spodaj majhno okroglo luknjico. To posodo so postavili prazno v drugo veliko in z vodo napolneno posodo. Kolikor se je vode vsifilo v zgornjo posodo, za toliko se je posoda zaradi svoje teže sama potapljala v spodnjo z vodo napolneno posodo; s tem je pa kazala minule čase, ki so bili zaznamovani ob robu.

Vodne ure so menda izumili Babilonci v izhodnjem Aziji. Od njih so prišle ob času velikega in slavnega Cira v malo Azijo in do Grkov. Rimljani so dobili prve vodne ure stoprav 160. leta pred Kristom. Neke vodne ure je prinesel Julij Cezar iz Britanije v Rim; njega so pa zavratno umorili 44. leta pred Kristovim rojstvom.

Kralj vzhodnih Gotov, Teodorik, poslal je burgundskemu kralju Gundobaldu vodne ure, ki so kazale pomikovanje solnea in lune. Tam so bila toraj v posodi tudi vže kolesa, katera je gnala kapljajoča voda, in to je bil vže zdaten napredek. Živel je pa imenovani kralj do leta 526 po rojstvu našega Zveličarja.

Temu podobne so bile tudi ure, katere je poslal arabski kalif Harun al Rašid cesarju Karolu Velikemu v dar. Bile so iz medenine in so imele tudi kazalo; narejene so bile tako, da je palo koncem vsake ure toliko medenih kroglic v spodnjo medeno posodo, kolikor je poteklo časa. S padajočimi kroglicami so se prikazali pri majhnih vratah jezdecí, kateri so se ob zadnjem uri dneva zopet vrnili in za seboj zapri vrata. Vse to je gnala voda, ki je padala na razna kolesca. A Karol Veliki je živel do 814. leta po Kristovem rojstvu.

Ker pa ima voda vender le to nedostatnost, da se usuši ali pa zamrzne, zato so jemali pozneje pesek namesto vode, in to so bile peščene ure vže v starodavnem času. Saj se pesek tudi lahko melje skozi kako luknjo, da je le droben in prav suh. Dve stekleni posodi, zgoraj zóženi, zvezali so takó na ozkih koncéh, da se je pesek iz zgornje posode sipal v spodnjo. Ko je bila ta napolnena, obrnila se je samó posoda, in ure so tekle zopet z novega dalje.

Zna se, da take ure niso bile zanesljive, zato je človeški um še dalje iskal takega stroja, da bi mu ne bilo treba ne solnea, ne vode, ne peska. Mej Nemci so delali posebno v mestu Norimberku lepe ure vže v srednjem veku, ki so pa imele iz začetka še jako okorno obliko. Odkar je učeni Huyghens upeljal nihalo pri urah, zboljševali so vzlasti angleški urarji svoje kronometre (časomere). A zdaj imamo vže jako lične ure, ki kažejo prav natančno ure, minute in sekunde. A da se je iznašla taka naprava, kaže nam jasno, kako vzvišen je človeški um in kako bister človeški pogled!